

KOPIO

Hanke Reki: 22.6.05 /MN;

**PERNAJA
KIRKONKYLÄ
BAIJARS JA SVARVARSBACKA
2004**

**Arkeologiset koekaivaukset historiallisen ajan
kylätontilla 19.-23.7.2004
(Agricolaprojekti)**

Hanna-Maria Pellinen

**Turun yliopisto
Arkeologian oppiaine**

TIIVISTELMÄ

PERNAJA KIRKONKYLÄ BAIJARS JA SVARVARSBACKA

Historiallisen ajan kylätontin koekaivaus

Pk 3021 09 PERNÄ

x=6703352-6703747, y=3447186-3447417, z=5-10 m mpy

Turun yliopiston arkeologian oppiaine/Pernajan kunta

Kaivauksenjohtaja: FM Hanna-Maria Pellinen

Agricolaprojektiksi kutsutussa hankkeessa tehtiin kesällä 2004 viikon mittainen koekuopitus Pernajan Kirkonkylän ydinalueella, päätien länsipuolella. Tuolloin jatkettiin kesällä 2003 aloitettua Baijarsin vanhan kestikievarintontin koekuopitusta.

Tämä kesän tutkimusten jälkeen on mm. alkanut hahmottua jonkinlainen kuva maalajeista, kuten kirkon luoteispuolen laajahkosta savimaa-alueesta, joka on voinut toimia eräänä kirkon sijoitteluun vaikuttavana tekijänä, koska siitä olisi saatu raaka-ainetta tiilten valmistukseen. Kun pääasialliset maalajit alueella ovat moreeni ja hiekka, on mainittu savialue ainoa tähän mennessä havaittu -toistaiseksi tutkimattomalla päätien ja kirkon itäpuolella kulkee moreeniharjanne.

Kirkosta vajaan 200 metriä lounaaseen, Baijarsin navetan kaakkoispuolelta tuli koeruudusta noin 35-40 cm syvyydeltä esiin kahdesta kolmeen kivikertaa käsittänyt rakennuksen nurkka, jonka alimmat kivet olivat runsaan metrin syvyydessä. Kivikerran päällä näkyi jonkin verran lähes kokonaan lahonnutta puuta (hirsikertaa?). Ainoat suoraan rakenteeseen liittyneet löydöt olivat poltetun tai palaneen saven muruja sekä yksi massiivinen käsintaottu naula, joka sijaitsi kiveyksen vieressä kanta alaspäin. Ruudun ylimmistä kerroksista löytyi mm. passglassin paloja, mutta niiden yhteys rakenteeseen ei ole selvä, koska maa pintakerroksissa oli sekoittunutta ja rakennuksen perustan vieressä sijaitsi myös erillinen jätekuoppa. Nähtävästi kuitenkin kyseessä on melko hyvin säilynyt rakennuksen perusta tai sellaisen osa, joka ajoittuneesti selvästi nykyisen Baijarsin "karjapihan" rakennuksia tai maan pinnalle näkyviä torppien kivijalkoja vanhemmaksi.

Löydöt: KM 2004103:1-78 (Baijars eli tontti 1:37), 2004104:1-7 (Svarvarsbäck eli tontti 1:17)

Ajoitus: ajoitettavat esinelöydöt 1500/1600-lukujen taitteesta eteenpäin

Tutkitun alueen laajuus: 9 m²

Kenttätyöaika: 19.-23.7.2004

Tutkimuskustannukset: Pernajan kunta n. 3000 euroa

Tutkimusraportti: Turun yliopiston arkeologian oppiaineen arkisto, kopio Museoviraston rakennushistorian osaston arkistossa

PERUSTIEDOT

Pernaja, Agricolaprojekti - Turun yliopiston arkeologian oppiaine

Kunta: Pernaja **Kylä:** Kirkonkylä **Tilat:** Baijars (1:37) ja Svarvarsbacka (1:17)

Tutkimuksen laatu ja kohteen ajoitus: Historiallisen ajan kylätontin koekaivaus

Peruskarttalehti: 3021 09 PERNÅ, painovuosi 1999

Koordinaatit:

1. Baijars (YKJ): x=6703352-6703747, y=3447186-3447417, z=5-10 m mpy

2. Svarvarsbacka (YKJ): x=6703536, y=3447392, z=n. 12,5 m mpy

Maanomistajat:

1. Baijars: Christina Laitinen, Kirkonkylä, Baijars, 07930 Pernaja

2. Svarvarsbacka: Börje ja Gunn-Britt Helenius, Pernajantie 311, 07930 Pernaja

Kaivausjohtaja: FM Hanna-Maria Pellinen

Piirtäjä/ kaivausapulainen: valtionhallinnon harjoittelija, fil.yo Akuliina Aartolahti

Kaivaustyövoima: kaksi kaivausapulaista

Työtuntimäärä kentällä: n. 160 h

Tutkittu pinta-ala: 10 koeruutua tai -kuoppaa ja yhden laajennus, yht. 9 m²

Tutkimuksen valvoja: FM Hanna-Maria Pellinen

Rahoitus: Pernajan kunta, n. 3000 euroa

Vuoden 2003 kaivauslöydöt: KM 2004103:1-78 (Baijars)

KM 2004104:1-7 (Svarvarsbacka)

Kertomuksen alkuperäiskappale: Turun yliopisto, arkeologian oppiaineen arkisto

Kertomukseen liittyvät digikuvat: Turun yliopisto, arkeologian oppiaineen arkisto, tulosteet ja cd-rom kertomuksen yhteydessä

Kertomukseen liittyvät mustavalkonegatiivit: Turun yliopisto, arkeologian oppiaineen arkisto

Kertomukseen liittyvät kartat: 3 kpl

Kertomuksen sivumäärä: 8 + liitteet

Aikaisemmat tutkimukset ja tarkastuskäynnit:

af Hällström, Olof & Lindqvist, Th., 1954: Rester av en medeltida byggnad i Pernå. Museovirasto.

Lahtinen, Anne-Mari ja Pellinen, Hanna-Maria, 2002: Pernajan Pappila. Kertomus historiallisen ajan asuinpaikan kaivauksesta. Turun yliopisto.

Palm, Jukka, 1997: Raportti historiallisen ajan muinaisjäännösten inventoinnista (Agricola-inventointi) Pernajassa 1996. Turun yliopisto / Museovirasto.

Palm, Jukka, 1998. Raportti koekaivauksista Pernajan Pappilassa 1997 (Agricola-inventointi). Turun yliopisto / Museovirasto.

Palm, Jukka, 2001: Raportti kaivauksista Pernajan Pappilassa 1999 (Agricola-inventointi). Turun yliopisto.

Palm, Jukka, 2002: Raportti kaivauksista Pernajan Pappilassa ja Torsbyn Sigfridsissä 2002 (Agricola-projekti). Turun yliopisto.

Pellinen, Hanna-Maria, 2003: Pernaja, Torsby, Sigfrids. Raportti kaivauksista historiallisen ajan asuinpaikalla. Turun yliopisto.

Pellinen, Hanna-Maria, 2004: Pernaja, Kirkonkylä, Baijars ja Pitäjätupa. Raportti historiallisen ajan kylätontin koekaivauksesta. Turun yliopisto.

Aikaisemmat löydöt: KM 98018:1-285, KM 99045:1-3, KM 2000051:1-425, KM 2001038:1-169, KM 2002048:1-85, KM 2002049:1-132, KM 2004004:1-69, KM 2004005:1-29

SISÄLLYSLUETTELO

1. TAUSTAA	1
1.1. Aikaisemmat tutkimukset Agricolaprojektissa	1
1.2. Vuoden 2004 kenttätyöt	1
1.3. Tutkimuskohteet	1
2. KAIVAUSTEKNIikka JA DOKUMENTOINTI	2
3. BAIJARSIN TONTTI	2
3.1. Yleistä tontista	2
3.2. Koeruudut	2
3.3. Tulkintoja	6
4. SVARVARSBACKA	7
4.1. Yleistä tontista	7
4.2. Koeruutu	7
4.3. Tulkinta	8
5. LOPPUKATSAUS	8
LÄHTEET	8
LIITTEET:	
1. Kuvaluettelot: luettelo mustavalkonegatiiveista ja digikuvista	
2. Luettelo karsituista löydöistä	
3. Kartat	
4. Löytöluettelot	

1.TAUSTAA

1.1.Aikaisemmat tutkimukset Agricolaprojektissa

Agricolaprojekti on Turun yliopiston arkeologian oppiaineen ja Pernajan kunnan yhteistyöprojekti, jonka rahoituksesta vastaa pääosin Pernajan kunta. Projektin tavoitteena on hankkia tietoa arkeologisin keinoin Agricolan aikaisesta Pernajan Kirkonkylän ilmeestä ja kohottaa kunnan matkailullista profiilia (Palm 1997; 1998; 2001; 2002) Kenttätöitä on vuosina 1997-2001 johtanut Huk Jukka Palm, kesästä lähtien 2002 FM Hanna-Maria Pellinen. Tutkimuksia ovat yliopiston puolesta valvoneet professori Jussi-Pekka Taavitsainen ja dosentti Markus Hiekkänen.

Vuonna 1996 käynnistyneessä projektissa on tähän mennessä suoritettu historiallisen ajan inventointia ja pintapoimintaa Kirkonkylän alueella, sekä koekaivauksia ja kaivauksia Pappilassa 1997, 1999 ja 2000 ja Torsbyn Sigfridsissä (Palm 1997; 1998; 2000; 2001). Vuonna 2002 kaivauksia tehtiin edelleen jonkin verran Pappilassa, jossa tutkittiin vanhan Pappilan pohjoispuolen purku- ja jätekerroksia ja tehtiin tontilla kairauksia (Lahtinen ja Pellinen 2002). Torsbyn Sigfridsissä tutkittiin samana kesänä osittain rakennuksen kivijalkaa sekä koekuopitettiin Sigfridsin pihapiiriä. Kivijalka ajoitettiin alustavasti 1700-luvulle (Pellinen 2003).

Kesällä 2003 siirryttiin koekuopittamaan Kirkonkylän länsipuolista aluetta. Tutkimus aloitettiin Pitäjätuvan ja Baijarsin tonteilta. Yhtään kiinteää rakennetta ei näissä kaivauksissa löydetty, mutta runsaasti viitteitä sellaisista tiilen, palaneen saven ja naulojen muodossa eri puolilta aluetta. Vanhin löytö oli pala freicheniläistä kivilavakeramiikkaa, joka ajoittuu 1500- ja 1600-lukujen vaihteeseen. Tämä löytö tuli esiin Baijarsin eteläiseltä pellolta. (Pellinen 2004).

1.2.Vuoden 2004 kenttätyöt

Kesällä 2004 Agricolaprojektissa tehtiin kenttätutkimuksia vain viikon ajan. Pernajan kunnan rahoittamien kaivausten ja jälkitöiden kustannukset olivat yhteensä noin 3000 euroa. Kaivauksia johti FM Hanna-Maria Pellinen. Piirtäjänä ja kaivausapulaisena toimi Turun yliopiston arkeologian oppiaineen valtionhallinnon harjoittelija, fil. yo Akuliina Aartolahti ja kaivajina fil.yo Milla Vuokko sekä koululainen Alexander Grönqvist. Työtunteja kertyi henkilökunta mukaan lukien noin 160 - henkilökunnan voi tällä kertaa katsoa myös toimineen kaivajina. Sää olivat pääosin kaivamisen suhteen erinomaiset, eivätkä aiheuttaneet viivästyksiä.

1.3. Tutkimuskohteet

Museoviraston rakennushistorian osasto oli myöntänyt tutkimusluvan Pernajan Kirkonkylässä sijaitsevien tonttien 1:37 (Baijars) ja 1:17 (Svarvars) tutkimiseen. Alunperin oli tarkoitus sijoittaa koeoja kulkemaan Baijarsin puolelta tontille 1:17. Jälkimmäisen tontin nurmi oli kuitenkin maanomistajan suurella vaivalla hoitama, eikä sille lopulta voitu kaivaa kuin yksi koekuoppa, joten kaikki muut koeruudut tai -kuopat kaivettiin Baijarsin puolelle.

Laaja Baijarsin tontti sijaitsee Kirkonkylän ja kylätien länsipuolella ja sulkee sisäänsä useita pienempiä tontteja. Yksi näistä on viime vuonna kaivauskohteensa ollut Pitäjätuvan tontti ja toinen on Svarvars, jossa tehtiin tänä vuonna edellä mainittu koekuoppa. Svarvars sijaitsee Pitäjätuvan tontin eteläpuolella ja rajoittuu idässä kylätiehen.

2. KAIVAUSTEKNIikka JA DOKUMENTOINTI

Koekuopitus toteutettiin edelleen pääosin maanomistajien intressien mukaan niin, että hoidetuilla ruohikkoalueilla ei saanut kaivaa. Baijarsin alueella päästiin tänä vuonna pellonpientareitten ja vanhan laitumen lisäksi kaivamaan päärakennuksen pohjoispuoliseen metsikköön. Svarvarsissa oli vain yksi pieni alue, joka ei ollut hoidettua nurmea, tämä sijaitsi tontin etelärajalla, melko lähellä kylätietä.

Koekuoppien numerointia jatkettiin edellisestä vuodesta suoraan niin että ensimmäinen ruutu sai numeron 16, viimeinen numeron 25. Kaikkiaan ehdittiin kaivaa yhteensä 10 koeruutua tai -kuoppaa, joista kaksi kooltaan 50 x 50 cm, kaksi 50 x 100 cm ja loput 1 x 1 m. Lisäksi viimeinen koeruutu no. 25, joka oli alunperin kooltaan 1 x 1 m laajennettiin 50 cm itään ja 1 m länteen ja tähän jätettiin kaivauksen jälkeen myös kulmien paalut paikalle. Koekuopat sijoitettiin maastoon aina pääilmansuuntien mukaisesti ja kiinnitettiin karttaan mittanauhan ja bussolin avulla. Tänä vuonna paikannuksia tehtiin myös GPS-laitteella (Garmin Geko 201), jonka perusteella on määritelty koekuopitetun alueen laajuus KKJ 3 kaistalla eli yhtenäiskoordinaatistossa.

Kaivajia pyydettiin kentällä aluksi ottamaan talteen lähes kaikki löydöt. Osin kentällä, osin jälkitöissä materiaalia karsittiin sitten voimakkaasti rajaamalla pois pääosa selvästi 1800-luvun ja sitä nuoremmista löydöistä sekä osa tarkemmin ajoittamattomasta, sekoittuneesta kontekstista löytyneestä ja pieninä fragmentteina esiintyneestä massalöytötavarasta, lähinnä tiilestä.

Dokumentoinnissa käytettiin mustavalkofilmiä ja digikameraa. Koekuopat paikannettiin bussolin ja mittanauhan avulla 1:5000 karttaan. Tasopiirroksia tehtiin vain koeruudusta 25 laajennuksineen mittakaavaan 1:25. Kaivettujen ruutujen stratigrafia mitattiin taittomitalla ja tällä kertaa ainoastaan koeruudusta 25 otettiin vaaituslukuja, muiden koeruutujen korkeudet on katsottu peruskartasta. Absoluuttisia korkeuskiintopisteitä ei ole siirretty kaivausalueille.

3. BAIJARSIN TONTTI

3.1. Yleistä tontista

Tontin historiaa on selostettu edellisessä kaivauskertomuksessa enemmän. Tontin nähtävästi keskiaikaan periytyvän kapakka - ja nimismieshistorian lisäksi Baijars on ollut ilmeisesti 1500-luvulta saakka suurehko talonpoikaistila, josta 1700-luvulla kehittyi herraskartano. Päärakennus on saattanut sijaita samalla paikalla 1500-luvun puolivälistä ja jossakin vaiheessa sen itäpuolelle on muodostunut rakennuskanta mies- ja karjapihoineen. Baijarsilla on ollut (ja on edelleen) maita muuallakin kuin yleiskartassa näkyvällä alueella Kirkonkylän länsipuolella. Esimerkiksi nykyinen kirkon vieressä sijaitseva pysäköintialue on ollut Baijarsin pelto.

3.2. Koeruudut

Koeruutu 16

Neliömetrin kokoinen ruutu sijoitettiin tontin 1:17 länsirajan viereen, edellisen vuoden koeruudun 14 pohjoispuolelle (ks. kartta 2). Paikka on pellosta nouseva viljelemätön terassi, jossa kasvaa niittykasvillisuutta. Jo aikaisemmin on todettu, että tälläkin terassilla on aikaisemmin harjoitettu viljelyä: koeruudussa 14 havaittiin kesällä 2003 peltokerroksen pohjalla myös mahdollisesti ristikkäisiä auranjälkiä.

Suunnilleen viisisenttisen heinikkoturpeen alta paljastui tumma multamaa, joka sisälsi runsaasti historiallisen ajan löytömaterialia rakennusjätteestä, kuten tiilistä, lasitiilistä, kaakelinpaloista ja rautanauloista käyttötavaran sirpaleisiin, kuten liitupiipun varren paloihin, tuluspiihin ja erivärisiin astia- ja tasolasin kappaleihin. Sekoittunut peltokerros oli tällä kohdalla - turve mukaan lukien - n. 40 cm paksu. Peltokerroksen alta tuli esiin ohut (n. 2 cm) vaaleanruskea hiekkamaa ja heti tämän jälkeen tumma nokinen maakerros tai kerrokset, joiden paksuus oli n. 4-5 cm. Nokimaan alla ollut hiekka vaikutti joitakin yläosan vertikaalisia nokimaajuovia (ilm. juurijälkiä) lukuun ottamatta muuten puhtaalta ja löytöjä tuli vain peltokerroksesta. Kaikkiaan ruutu kaivettiin n. 55-60 cm syvyyteen ja tähän tehtiin vielä 10-20 cm syvyinen koepisto.

Löydöistä on vaikea ajoittaa edes muutaman sadan vuoden tarkkuudella muuta kuin liitupiipun varren palat, joista toinen on ohut ja toinen hieman paksumpi ja väriltään tummempi ja joista viimeksi mainittu voisi ajoittaa 1700-luvun puolellekin (KM 2003104:9). Yksi astialasin paloista on kuitenkin ns. optisesti koristeltua lasia, joka periaatteessa voisi olla Meiglein-lasia ja ajoittuisi näin mahdollisesti jopa keskiajan lopulle tai uuden ajan alkuun (:1). Löydöt tulivat kaikki sekoittuneesta peltokerroksesta.

Koeruutu 17

Tämä neliömetrin kokoinen koeruutu kaivettiin tontin 1:17 lounaispuolelle ja tontin 1:44 länsirajalle, Baijarsin puolelle, kohtaan, jossa jyrkkä kallionrinne on laskeutunut pellon viereiselle niittyterassille. Kuoppa tehtiin aivan metsikön reunaan.

Viitisen senttiä paksun turvekerroksen alta alkoi melko tummanruskea hiekkamaa. Tästä löytyi jauhinkiven pala (? :14), jokunen tiilen muru ja kirkas lasin pala. Juurin ennen kuin tumma, likainen hiekka vaihtui punertavaksi n. 20-25 cm syvyydessä, tuli maasta esille pieni pala ns. simpukkapiipun kopasta (:17). Rautapodsolimaannoksesta kertova punertava hiekkakerros oli n. 5-7 cm paksu ja tämän alla hiekka oli vaaleaa ja löydötöntä. Ruutu kaivettiin n. 40 cm syvyyteen.

Stratigrafian perusteella vaikuttaa selvältä, ettei em. vanha terassialueen pelto ole yltänyt tänne saakka. Näin ollen kerrokset eivät olleet pahasti sekoittuneita. Alin löytö, simpukkapiipun kopan osa, saattaisi olla siis löydöistä vanhin. Tämän tyyppiset piiput ovat olleet melko kauan tuotannossa. Vanhimmat ovat tuontia Hollannista ja ajoittuvat erityisesti 1700-luvun puoliväliin, mutta mallin valmistus leviää vähitellen Pohjoismaihin ja Suomessakin simpukkapiippuja on tehty vielä 1800-luvulla mm. Paraisilla, Turussa ja Pietarsaassa. (Ainasoja 2001, 90-93).

Koeruutu 18

Koekuoppa sijoitettiin kirkkoherranviraston pohjoispuolella kulkevan itä-länsi suuntaisen peltotien pohjoispuolelle, aluksi 50 x 100 cm kokoisena. Turpeen alta paljastui ensin täyttösoraa, joka kuopan eteläpäässä loppui viiden sentin syvyydellä, mutta pohjoispuolella näytti jatkuvan edelleen. Tässä vaiheessa kuoppa pienennettiin 50 x 50 cm kokoiseksi, jolloin vain eteläpuolen savimaata kaivettiin. Savi oli hyvin kirjavaa. N. 30 cm syvyydellä siinä erottui voimakkaasti tumma raita, joka kuitenkin hävisi n. 10 cm tästä alaspäin kaivettaessa. N. 30-40 cm syvyydellä savimaassa oli pala puuta, joka vaikutti veistetyltä ja paalumaiselta. N. 40 cm syvyydeltä tuli esiin myös pala valkopintaista fajanssia ja punasavikeramiikan muru (:18). Savi jatkui melko kirjavana, hiekkaraitaisena. N. 50 cm syvyydeltä löytyi kaksi palaa kuonamaisiksi palanutta savea (:19) sekä pala hyvin lahonnutta puuta, joka vaikutti vastaavalla tavalla paalumaiseksi veistetyltä kuin ylempää löytynyt puu, mutta oli tätä huomattavasti säilynyt. N.75 cm syvyydessä savi näytti puhtaana harmaalta, mutta syvemmälle ei kuoppaa pystytty

kaivamaan asian varmistamiseksi. Kaivetun kuopan pohja täyttyi nopeasti vedellä, jota tihkui ympäröivästä savimaasta. Syvältä savesta tulleet löydöt, jotka eivät kaikki vaikuttaneet kovin vanhoilta, kertonevat siitä, että pellolle johtavaa tietä on paranneltu jossain vaiheessa siihen ajatulla täyttömaalla. Kuonamainen savi muistuttaa mieleen viime vuoden kertomuksessa mainitun mahd. uuninluukun, jonka maanomistaja löysi melko lailla vastapäätä tätä koekuoppaa, päätien toiselta puolelta, myös syvältä savimaasta. Savialue olisi sopinut hyvin tiilenpolttopaikalle.

Koeruutu 19

Tämä koeruutu sijoitettiin neliömetrin kokoisena aivan tontin 1:30 etelärajan puoliväliin, Baijarsin viljelyksessä olevan pellon vieressä sijaitsevalle heinikkoiselle, kapealle terassille. Terassilla oli runsaasti ilmeisesti pellosta nostettuja suuriakin irtolohkareita. Osa lohkarista oli sijoitettu jononaisesti lähes 1:30 tontin rajan suuntaan.

Turpeen alta paljastui tumma mullan- ja hiekansekainen maa, josta löytyi melko runsaasti sekalaista materiaalia, kuten tiiltä, palanutta/ poltettua savea (:22, 24) nauvoja, messinkinen (?) hakanen (:20), luuta, kirkasta apteekkilasia, värillistä astialasia (:23) ja hiiltä. Vaalea hiekka alkoi hämmöttää jo 20 cm syvyydessä, josta ei enää tullut löytöjä. Tasossa 2 ruudun eteläreunassa näkyi suurehko kivi ja luoteisnurkassa tumma, pyöreä nokimaa-alue. Profiilissa erottui nokimaaraita aivan tumman, sekoittuneen maan alla ja ennen vaaleaa hiekkaa. Lounaisnurkan nokimaa jatkui syvemmälle kuin muu tumma maa, n. 40 cm syvyydessä se erottui selvästi n. 30 x 30 cm kokoisena pyöreänä jälkenä, n. 45 cm syvyydessä jälki on kutistunut 20 x 20 cm kokoiseksi ja siinä oli hiilen paloja. Kaikkiaan nokimaa jatkui 70 cm syvyyteen asti. Muuta ruutua kaivettiin vain 30 cm syvyyteen, puhtaaseen hiekkaan asti.

Löytömateriaaleista erottuivat edelleen erilaiset vaikeasti ajoitettavat materiaalit, kuten tiili, naulat ja erilaiset lasinsirut. Ne eivät näyttäisi olevan yhteydessä nokimaakerrokseen, vaan tätä ylempänä/nuorempia. Nokimaan alla näkyi taas ohuita, tummia juovia, jotka ulottuivat laajemman nokimaaläikän tavoin puhtaaseen hiekkaan. Kyse lienee palaneista juurista. Suurempi nokimaa-alue voisi olla kuusen paalujuuri, joskin sen läheltä löytyi myös kookas kivi.

Koeruutu 20

Koekuoppa tehtiin 50 x 50 cm kokoisena Baijarsin päärakennuksen pohjoispuolella sijaitsevan vanhan jääkellarin raunioiden alapuolelle, metsäiseen, loivaan mäkeen. Turpeen alla maa oli tummaa, juurakkoista multaa ja lähes löydötöntä; vain kaksi tiilenmurusta havaittiin kuopassa. Vaalea, puhdas hiekka alkoi tässä kohden jo 20 cm syvyydessä. Kuoppa kaivettiin n. 40 cm syvyyteen.

Koeruutu 21

Neliömetrin kokoinen ruutu tehtiin Baijarsin päärakennuksen pohjoispuolelle, em. jääkellarin kivijalan yläpuolelle, metsärinteessä olevan tasaisemman alueen eteläpään, joka näyttää entiseltä viljelysaukiolta, mutta on nykyään jo melkein umpeenkasvanut. Tumma multamaasta tuli heti turpeen alta erilaisia löytöjä, kuten tiilenmuruja, lasia (:26), rautaniitti (:27) ja rautainen pallomainen artefakti (ehkä pahasti ruostunut naulan kanta), mutta myös styroksia. Tumma, ilmeisen sekoittunut maa jatkui n. 45 cm syvyyteen. Sen alaosassa näkyi ohut, tummempi, nokinen maakerros, jossa oli myös tuhkaa. Profiilissa näkyi tummia pystysuoria raitoja (= ilm.juurijalkia), jotka alkoivat nokimaasta ja jatkuivat syvemmälle, muuten puhtaaseen hiekkaan. Kuoppa kaivettiin n. 50 cm

syvyyteen.

Koeruutu 22

Neliömetrin kokoinen ruutu sijoitettiin aivan Baijarsin maiden pohjoisrajalle, pellon itälaitaan, kylätien ja pellon väliin jäävälle kapealle, heinikkoiselle kaistaleelle. Koekuopan ja tien väliin jäi vielä n. metrin levyinen oja. Maa turpeen alla oli hyvin kovaa savimaata, joka vasta 20-30 cm syvyydessä alkoi muuttua hiekkaisemmaksi. Löytöjä tästä tuli hyvin vähän, vain ruskean lasipullon pala, ilmeisesti olutpullosta, tiilen muru, valkoinen posliinikupin pala sekä hiiltä. Peltokerroksen paksuus tässä oli n. 30 cm ja sen alla oli 5-7 cm paksu nokimaakerros, jonka jälkeen alkoi vaalea hiekka. Kuoppa kaivettiin 45 cm syvyyteen.

Koeruutu 24

Tämä neliömetrin kokoinen koeruutu tehtiin Baijarsin eteläosan pellolle, viimevuoden koeruutu 6:n ala- ja länsipuolelle. Tummassa peltomaassa oli erityisesti pinnalla runsaasti tiilenmuruja, mutta myös eri tyyppisiä lasinpaloja, joista monet näyttivät palaneilta (:28, 34) sekä rautainen hela (:29), palanutta savea (:30), palanutta luuta (:32) ja punasavikeramiikkaa (:33). Tumman, löydöt sisältävän maakerroksen paksuus oli tässä kohden 25-30 cm, jonka alla oli punertava hiekka, itäreunassa tosin hiekassakin vielä näkyvissä nokimaaläikkä, jossa oli myös hiiltä. Nokimaakuvion koko oli n. 20 x 20 cm ja se jatkui 50 cm syvyyteen. Koeruutu kaivettiin osin 35 cm ja nokimaan kohdalla 50 cm syvyyteen.

Koeruutu 25

Koeruutu sijoitettiin aluksi neliömetrin kokoisena Baijarsin eteläosan pellolle, navetan kaakkoisnurkan lähelle. Turpeen alta paljastui tumma, sekoittunut maa, jossa oli runsaasti löytöjä, erityisesti tiilen paloja, mutta myös esim. yksi tai kaksi palaa ns. passglassista (:52, :60). N. 15 cm syvyydellä ruudun eteläpuoli oli edelleen tumma, mutta pohjoispuolella alkoi tulla vaalea hiekka esiin; näiden maalajien raja piirtyi vähitellen esiin hyvin selkeärajaisena. Tumman maan puolelta tuli edelleen runsaasti sekalaista löytömateriaalia, erityisesti tiiltä ja vaalean hiekan puolelta löytyi takonaula ja rautaesine, mahdollisesti saranan osa (:57). N. 20 cm syvyydessä, melko keskellä ruutua, tumman maan puolella tuli näkyviin kookas "möhkäle", joka näytti lähinnä huonosti poltetulta tiileltä. Hieman alempana ruudun eteläpuolen reunassa alkoi myös tulla esiin vaaleampaa hiekkaa.

Likamaakuvion, löytöjen luonteen ja selvän kahtiajakautumisen vuoksi koeruutua päätettiin hieman laajentaa. Pohjois-etelä -suuntaan avatun koeruudun länsipuolelle tehtiin 50 cm leveys (johon jouduttiin rajautumaan muurahaispesän vuoksi) ja itäpuolelle metrin leveys. Tämän enempää ei laajennusta uskallettu toiseksi viimeisenä työpäivänä avata.

Laajennukset kaivettiin samaan tasoon koeruudun 25 kanssa ja niiden löytömateriaalit ja likamaakuviot olivat melko vastaavat kuin tässä. Mainittakoon, että itälaajennuksessa, sen pohjoisosassa, hieman ennen tumman pintamaan loppumista, löytyi kasvialhein koristelu liitupiipun varren pala, jossa koristelun vieressä näkyi ns. Tudor-ruusu (:76). Tasossa 3a eli n. 25 cm syvyydellä erottui vaaleammassa hiekassa pääasiassa kaksi pyöreähköä, tummaa aluetta, jotka muistuttivat puiden kantojen tai runkojen jälkiä. Löytöjä tuli edelleen erityisesti tummasta maasta ja joitakin nauvoja (taas!) vaaleammalta pohjoispuolelta. Tasossa 3b näkyi selvä puun jälki, josta lähti juurijälkiä eri suuntiin, kuitenkin myös muu likamaa näyttäisi jatkuneen ja löytöjäkin tuli edelleen. Kymmenisen

senttiä alempana, tasossa 4, likamaa oli jakautunut siten, että siitä näytti muodostuvan kolmiomainen alue sekä ruudun etelä- että pohjoispuolelle ja näiden kolmioiden kärjet olivat vastakkain ja kohtasivat suunnilleen ruudun keskivaiheilla. Pohjoisemmassa "kolmiossa" oli tullut esiin kolme isoa kiveä, joista yksi oli osittain, yksi lähes kokonaan profiilissa. Kivet muodostivat tässä vaiheessa puolipyöreän tai "nurkkamaisen" kuvion. Viidennessä kerroksessa näkyi, että kivet jatkuivat huomattavan syvälle ja että niiden lomasta alkoi tulla pienempiä kiviä ja tässä vaiheessa siis uudestaan likamaata. Kivien väliä kaivettaessa niistä löytyi tiilen/palaneen saven paloja. Irti lähtevät kivet nostettiin pois ja kiveyksen itäpuolelta, suuremman kiven vierestä löytyi kanta alaspäin ja teräosa ylöspäin sojottava järeä takonaula (:70).

Kuudennessa kerroksessa havaittiin, että kiveys ei ollutkaan yksikerroksinen, vaan että sen alla oli uusi kerros kiviä. Kivet olivat siinä määrin profiilissa kiinni, ettei niiden nosto enää onnistunut. Kivien välistä löytyi vielä n. 65 cm syvyydeltä palaneen saven paloja. Jotkut niistä näyttivät tulleen kivien alta, mutta olivat voineet myös valua sinne pehmeätä hiekkamaata kaivettaessa. Kiveys näytti jatkuvan ainakin osittain metrin syvyydelle maan pintakerroksesta mitattuna. Sen funktion selvittäminen olisi edellyttänyt kuitenkin huomattavasti laajempaa kaivausalueutta. Täyttövaiheessa poisotetut rakenteeseen liittyvät kivet pyrittiin asettelemaan takaisin alkuperäisille paikoilleen.

Profiilit kertoivat tässä kuopassa myös oman tarinansa. Pohjoispuolen profiilissa näkyi n. 15 cm turvemultakerroksen alla hieman sekoittunut, vaaleanruskea hiekka, joka jatkui 20-30 cm. Kivien tullessa esiin alkoi niiden ympärillä näkyä myös paikoin hyvinkin tumma maa, erityisesti kiveyksen itäpuolella, luultavasti lähes täysin maatuneen puun (=hirsikerran?) aiheuttamaa tummuutta. Kiveyksen itäreunalla tumma maa loppui 20-25 cm jälkeen ja alta paljastui vaaleahko hiekka. Kiveyksestä näkyi ainakin kaksi isompaa kivikertaa ja niiden lomassa pienempiä tukikiviä. Kivirakenne siis jatkuu ainakin metrin syvyyteen ja on profiilista nähtynä vähintään 65 cm korkea.

Eteläprofiilissa pintaturve tai -multa jatkui n. 15-20 cm, jonka jälkeen muualla alkoi tulla vastaan vaalea, joskin ilmeisesti sekoittunut hiekka, mutta ruudun 25 keskivaiheilla tumma maa jatkui syvälle alaspäin n. 30-40 cm levyisenä ja siitä haarautuu paikoin tummia horisontaalisia juovia. Myös tällä puolella likamaa jatkui, syvimmillään n. metriin. Likamaan muoto ja sisällys viittaavat paikalle kaivettuun jätekuoppaan, joka voisi olla rakennetta nuorempi.

3.3. Tulkintoja

Tämän vuoden Baijarsin tontilla kaivetuissa koeruuduissa kiinnitti huomiota erityisesti peltokerroksen alainen nokimaa. Useimmissa tapauksissa palokerroksen yläpuolella näytti sijaitsevan ohut vaaleamman hiekan (tuhkan? vanhan huuhtoutumiskerroksen?) kaistale, joka erotti kerroksen peltomaasta. En ole historiallisista lähteistä (ainakaan toistaiseksi) löytänyt merkkejä siitä, että Pernajan Kirkonkylässä olisi ollut mitään laajempaa tulipalaa tai metsäpalaa ainakaan 1700-1900-lukujen aikana.

On myös mahdollista, että nokimaakerros on jälki metsän polttoraivauksesta. Jos menetelmä vaikuttaakin uhkarohkealta näin lähellä Kirkonkylän ydinaluetta, täytyy esille tuoda kuitenkin eräs ajatus tukeva seikka. 1700-luvulla eläneen ruotsalaisen akatemiantutkija Faggotin kuvauksessa Pernajasta hän nimittäin esittää toistuvasti huolensa siitä, että pernajalaiset surutta harrastavat kaskeamista asutuksen lähellä ja aiheuttavat toisinaan irti riistäytyneillä tulipaloilla paljon tuhoa. (Siren 1965)

Tämän kesän kaivausten mielenkiintoisin löytö lienee koeruudun 25 ja sen laajennusten kivirakenne. Näin pienen kaivausalan perusteella on kohteesta vaikea sanoa mitään varmaa, mutta ainakin

stratigrafiasta voidaan yrittää tehdä tulkinta. Turpeen alinen tumma, sekoittunut kerros vastaa tietoa siitä, että alueella on sijainnut 1900-luvulla laidun. Kerros ei ole riittävän paksu peltokerrokseksi ja vaikka alue on ollut ennen laidunta myös viljelyssä, täytyy joko olettaa, että pelto ei ole yltänyt tähän saakka tai sitten osa peltokerroksesta on myöhemmin kuorittu juuri tältä kohtaa pois.

Laidunkerroksesta tavatuista löydöistä vanhimmat ovat mahdollisesti jopa 1600-luvun puolelle ajoittuva piipunvarren pala sekä pari passglassin sirpaletta, jotka siis ajoitetaan yleensä 1500- ja 1600-luvun taitteeseen. Valitettavasti löytöjen ei voi ajatella täysin luotettavasti ajoittavan maakerrosta, koska myös läheisen karjapihan komposteista on alueelle varmastikin levitetty aikoinaan maata. Toisaalta pintamaankin löytömateriali saattaa liittyä paikalle kaivettuun jätekuoppaan.

Laidunkerroksen (ja syvemmällä likamaakuopan) ja kivirakenteen erottaa toisistaan sekoittunut hiekka ja maatuneiden puiden jäljet. Ilmeisesti puita on kasvanut aivan kivirakenteen ympärillä joko jo sen käyttövaiheessa, mutta ainakin myöhemmin kun rakenne on jo hylätty. Itse rakenteesta ei voi tämän kaivauksen perusteella sanoa paljoa - vankka perusta voisi viitata kellariin, mutta myös sekä karjasuojien että asuinrakennusten perustakiveysten paksuus on vaihdellut ajan, paikan (maaperän) ja tekijänkin mukaan, joten rakenteen funktio voitaneen selvittää vain laajemmalla kaivauksella. Melko runsas muotoon palanut savi (joka vaikuttaa hieman tiileltä, mutta lähemmin tarkasteltuna ei mielestäni ole sitä) voisi viitata uunin perustaan. Maatunut leveähkö puujälki kiveyksen itäpuolella voisi toisaalta kertoa hirsirakenteesta. Ylempää, erityisesti vaalean hiekan eli kivirakenteen puolelta löytyneet naulat olivat pienempiä, järein naula löytyi aivan kivirakenteen vierestä.

Löydöt eivät valitettavasti ajoita itse rakennetta juurikaan - naula on tietysti käsintaottu ja sinänsä kertoo sen, ettei aivan uudesta rakenteesta ole kyse. Lisäksi rakenteen löytösyvyys on poikkeuksellinen verrattuna muihin tähän mennessä Kirkonkylän alueilla tehdyistä kivijalkahavainnoista, eikä sen syvyys luultavasti johdu täyttömaasta

4. SVARVARSBACKA

4.1. Yleistä tontista

Tämä tontti no. 1:17 sijaitsee hyvin mielenkiintoisella alueella, kylätien länsivierustassa, lähes vastapäätä kirkkoa, paikalla, jonka eteläpuolella on 1600-luvulla sijainnut vanha kellotapuli ja ilmeisesti kirkkokortteliin liittyvää köyhälistön ja käsityöläisten asutusta.

4.2. Koeruutu

Koeruutu 23

Neliömetrin kokoinen koeruutu sijoitettiin aivan tontin eteläreunalle, n. 15 metrin päähän kylätiestä. Paikka oli loivassa, tielle viettävässä rinteessä. Heinikon ja turpeen alla maa oli tummaa, mullan ja hiekan sekaista. Ensimmäisen kymmenen sentin aikana löytyi runsaasti tiilenpaloja, jotka vähitellen vähenivät syvemmälle mentäessä. Syvemmältä löytyi eri värisiä astialasin paloja, ilmeisesti myös punasaviastian/esineen osa ja pieni liitupiipun kopan pala. Maa tumman ja likaisen hiekan alla oli voimakkaan punertavaa ja siitä löytyi vielä vihertävä astialasin pala. N. 40 cm syvyydestä hiekka vaaleni, muuttui harmahtavaksi ja täysin löydöttömäksi. Ruutu kaivettiin 50 cm syvyyteen ja siihen tehtiin lisäksi 40 cm syvyinen koepisto.

4.3. Tulkinta

Aivan päällimmäisenä turpeen alla lienee uudempi purkukerros tiiltä. Vaihtoehdoksi voisi tarjota vaikkapa vasta 1900-luvulla koeruudun pohjoispuolelta, nykyisen tontin autotallin edestä purettua rakennusta, mutta ajoitus voi mennä myös 1800-luvun puolelle. 1800-luvun alun piirroksessa (A.J. Hipping 1815 teoksessa Siren 1965) näillä paikkeilla näyttäisi kulkevan pieni hiekkatie. Sekoittunut hiekka, jossa on muutamia lasinpaloja, saattaisi kertoa tästä, mutta voi olla myös myöhemmässä purkutoiminnassa sekoittunutta. Lasinpalat ovat valitettavasti vailla mitään erityistä muotoa ja siksi vaikeita ajoittaa. Sen sijaan liitupiipun pala ja punasaviesineen murunen voisivat edustaa juuri 1700/1800-lukua. Alempaa, punertavasta hiekasta löytyi siis vielä vihreä astialasin pala, jota valitettavasti ei ole myöskään kyetty ajoittamaan tarkemmin, mutta joka ilmeisesti edustaisi iältään em. kerroksia vanhemman kerroksen löytöä.

5.LOPPUKATSAUS

Ensi kesänä oli alunperin suunnitelmissa aloittaa Kirkonkylän itäpuolisten alueiden koekuopitus. Tänä kesänä Baijarsin navetan läheltä löydetyn kiveyksen vuoksi olisi kuitenkin mielenkiintoisinta kaivaa rakenne esiin laajemmalti ja keskittää voimavarat sen tutkimiseen. Vastaavanlaisen, mahdollisesti jopa uuden ajan alkuun tai keskiaikaan ajoittuvan rakenteen löytyminen on tähän mennessä tehdyn koekuopituksen perusteella harvinaislaatuinen sattuma ja ensimmäinen projektissa löytynyt mahdollisesti vanhempi rakenteen jäännös aivan Kirkonkylän ydinalueella.

HMP

Turussa 31.5.2005

Hanna-Maria Pellinen

LÄHTEET:

Ainasoja, Mika, 2001: Liitupiiput Turussa 1600-1800-luvulla. Pro gradu-tutkielma. Turun yliopiston arkeologian oppiaine.
Siren, Olle, 1965: Pernå sockens historia: del 2: Tiden ca. 1700-1970. Helsingfors.

Luettelo mustavalkonegatiiveista

Pernaja Kirkonkylä Baijars ja Svarvarsbacka 2004
Kuvat Hanna-Maria Pellinen

- 24715 Koeruutu 17, itäprofiili, lännestä
- 24716 Koeruudun 17 sijainti (kuoppa täytetty), kaakosta
- 24717 Koeruutu 16, taso 5 ja pohjoisprofiili, etelästä
- 24718 Kuten edellä.
- 24719 Koeruudun 16 sijainti: kaivajat seisovat täytetyn kuopan ympärillä, lännestä
- 24720 Koekuoppa 18 pohjassa, ylhäältä
- 24721 Koekuopan 18 sijainti: oikeanpuolimmaisesta henkilön kohdalla, idästä
- 24722 Koeruutu 19, taso 3, idästä
- 24723 Koeruutu 19, syvyys 45 cm, palaneen puun juuri?, koko 20 x 20 cm, ylhäältä
- 24724 Koeruudun 19 sijainti: kaivajat seisovat täytetyn kuopan ympärillä, kaakosta
- 24725 Työkuva, koeruutua 21 kaivetaan, lännestä
- 24726 Vanhan jääkellarin kivijalka jota on käytetty myöhemmin kompostina, takana pilkottaa Baijarsin päärakennus, luoteesta
- 24727 Koeruutu 21 pohjahiekan ilmaantuessa, lännestä
- 24728 Koeruudun 23 paikka, kaakosta
- 24729 Koeruudun 23 pohjoisprofiili, etelästä
- 24730 Koeruutu 24, taso 3, lännestä
- 24731 Koeruutu 25, taso 2 A eli ruutu ennen laajennusta, etelästä
- 24732 Koeruutu 25 laajennettuna tasossa 2 B, idästä
- 24733 Koeruutu tai oja 25 tasossa 3 A, lännestä tai länsiluoteesta
- 24734 Koeruutu 25 tasossa 3 B, länsiluoteesta
- 24735 Koeruutu 25 tasossa 4 kiveyksen tullessa esiin, länsiluoteesta tai lännestä
- 24736 Kuten yllä, etelästä
- 24737 Koeruudun 25 taso 70 cm syvyydessä, ylhäältä, pohjoisesta

Luettelo digikuvista

Pernaja Kirkonkylä Baijars ja Svarvarsbacka 2004
Kuvat Hanna-Maria Pellinen

1. Koeruutu 17, itäprofiili, lännestä
2. Koeruudun 17 sijainti (kuoppa täytetty), kaakosta
3. Koeruutu 16, taso 5 ja pohjoisprofiili, etelästä
4. Koeruudun 16 pohjoisprofiili, nokimaaraidat merkitty punaisilla nuolilla, etelästä
5. Koeruudun 16 sijainti: kaivajat seisovat täytetyn kuopan ympärillä, lännestä
6. Koekuoppa 18 pohjassa, ylhäältä
7. Koekuopan 18 sijainti: oikeanpuolimmaisesta henkilön kohdalla, idästä
8. Koeruutu 19, taso 3, idästä
9. Koeruutu 19, pohjoisprofiilia, etelästä
10. Koeruutu 19, syvyys 45 cm, palaneen puun juuri?, koko 20 x 20 cm, ylhäältä
11. Koeruudun 19 sijainti: kaivajat seisovat täytetyn kuopan ympärillä, kaakosta
12. Työkuva, koeruutua 21 kaivetaan, lännestä
13. Vanhan jääkellarin kivijalka jota on käytetty myöhemmin kompostina, takana pilkottaa Baijarsin päärakennus, luoteesta
14. Koeruutu 21 pohjahiekan ilmaantuessa, lännestä
15. Työkuva, koeruutua 23 avataan, kaakosta
16. "I daler SM" vuodelta 1715 eli ruotsalainen Kaarle XII aikainen kupariraha, jonka sain nähtäväksi tontin 4:24 omistajalta, hän oli löytänyt sen perunamaastaan
17. Koeruudun 23 eteläprofiili, pohjoisesta
18. Koeruutu 24, taso 3, lännestä
19. Koeruutu 25, taso 2 A eli ruutu ennen laajennusta, etelästä
20. Työkuva: Akuliina Aartolahti piirtää laajennettua koeruutua 25, lounaasta
21. Työkuva: Milla Vuokko siivoaa laajennettua koeruutua 25, idästä
22. Koeruutu 25 laajennettuna tasossa 2 B, idästä
23. Yksityiskohta ruudun 25 tasosta 2 B: huonosti palanut tiili tummassa maassa, ylhäältä
24. Koeruutu tai oja 25 tasossa 3 A, länsiluoteesta
25. Koeruutu 25 tasossa 3 B, länsiluoteesta
26. Koeruutu 25 tasossa 4, länsiluoteesta tai lännestä
27. Kuten yllä, etelästä
28. Koeruudun 25 pohjoisreunan kiveys kun hiekkataso on 55 cm syvyydessä, idästä
29. Em. kiveys 60 cm syvyydessä, lounaasta
30. Koeruudun 25 taso 70 cm syvyydessä, lännestä
31. Koeruudun 25 eteläprofiilia 70 cm syvyydessä, pohjoisesta

Luettelo kaikista löytömateriaaleista
(järjestys sen mukaan kun on kentällä kirjattu)
Luetteloinut H.-M. Pellinen

Pernaja Kirkonkylä Baijars

Koekuoppa 16

Kerros 1: tummanvihreä ja keskivihreä astialasi, vaaleanvihreä tasolasi, tiili ja pii

Kerros 2: tummanvihreä paksuseinäinen astialasi, kirkas paksuseinäinen astialasi, sininen ohutseinäinen astialasi, vaaleanvihreä tasolasi, valkea posliini, luonnonvaalea / violetti kasvikoristeinen fajanssi (Arabiaa?), tiili, kaakeli, punsavikeramiikka (reunapala + muuta), rautanaulat tai niiden osat (5 kpl), pii, palanut luu (pieni määrä)

Kerros 3: pieni määrä tiiltä, 3 pitkää rautanaulaa ja naulan päitä, rautaesine, niitti (?), boluskoristeinen punsavikeramiikka, sinistä lasimassaa (lasitiilestä?), liitupiipun varsi, pii, palanut luu (pieni määrä), valkea posliini, vaalea fajanssi (runsaasti), tummanvihreä, keskivihreä ja kirkas astialasi, vaaleanvihreä tasolasi, palamaton luu

Kerros 4: hieman tiiltä, 4 pientä rautanaulaa tai sellaisen palaa, vaaleansinistä lasitiiltä, liitupiipun varsi ja piipun varren pala, vaaleanvihreää tasolasia, palanutta luuta, punsavikeramiikkaa tai kaakelia, palamatonta luuta

Koekuoppa 17

Kerros 1: jauhinkiven pala, pari palaa tiiltä, metallilevyä, paksuseinäistä kirkasta astialasia

Kerros 2: pari palaa tiiltä, keskivihreää astialasia, kirkasta tasolasia, 3 rautaesineen fragmenttia, simpukkapiipun kopan osa

Koekuoppa 18

30-100 cm syvyydeltä: puuta, kuonaantunutta savea, vaaleaa fajanssia, punsavikeramiikkaa tai kaakelia

Koekuoppa 19

Kerros 1: apteekkilasia eli pullon pala, palamatonta luuta, tiilen muru

Kerros 2: sinistä astialasia, keskivihreää tasolasia, rautanaula, palamatonta luuta, pieniä muruja tiiltä, messinkinen vaatteen hakanen, hiiltä

Kerros 3: 2 rautanaulaa (keskikokoa), 3 tiilen palaa, hiiltä

Koekuoppa 20:

Kerros 1: pari tiilen murua ja kumin pala

Koekuoppa 21:

Kerros 1: pari palaa tiiltä, boluskoristeinen punsavivadin pala, kookas rautanaula, pieni rautanaula, valkeaa fajanssia, vihreää ja kirkasta astialasia, styroksia, palamatonta luuta

Kerros 2: rautaniitti, palamatonta luuta (kookas nivel), tiilen muruja, vihreitä ja kirkkaita lasinsiruja, valkea posliinin siru

Kerros 3: 2 vihreää lasisirua, tiilenmuru

Kerros 4: ruostunut naulan kanta (?), 2 tiilen murua

Koekuoppa 22:

Kerros 1: ruskea pullolasin pala (olutpullosta varmaan)

Kerros 2: tiilen murunen

Koekuoppa 24:

Kerros 1: 25 palaa tiiltä, melko modernin nahkakengän osia, valkeaa fajanssia, lasitettu punasaviesineen pala (kaakelia?), paksuseinäistä vihertävää irisoitunutta lasia, vaaleanvihreää ja kellanvihreää tasolasia

Kerros 2: yli 50 palaa tiiltä, rautalankaa, naulan osia, punasavikeramiikka/kaakelia, mustavalkokoristeista ja vaaleanvihreää fajanssia, sinivalkoista fajanssia, palamatonta luuta, ohutseinäistä väritöntä ja paksuseinäistä tummanvihreää astialasia, vaaleanvihreää tasolasia

Kerros 3: n. 15 palaa tiiltä, boluskoristeinen punasavikeramiikan pala, vihreää astialasia, vaaleanvihreää ja kirkasta tasolasia

Koekuoppa 25:

Keskiosa eli **25 b** (avattu ensin):

Kerros 1: n. 30 palaa tiiltä, pari rautanaulaa, pala tummaa orgaanista ainetta (palanutta sarveisainetta?), valkeaa fajanssia, palanutta luuta, linnun jalkaluu, eri vihreän sävyisiä sekä kirkasta astia- ja tasolasia, punasavikeramiikka tai kaakelia

Kerros 2: 20-30 palaa tiiltä, rautaesineen fragmentteja, punasavimat, jossa kirkas lasite, palanutta luuta, vaalean fajanssiastian reunapala, tummanvihreää ja vaaleanvihreää astialasia (irisoituneen näköinen pinta, joka lähti puhdistettaessa pois), piin siru

Kerros 3: suurehko hauras tiilen pala (huonosti palanut), muuta tiiltä tms. n. 20 palaa, liitupiipun pala, rautaesineen fragmentti, vihreä tasolasin pala

Kerros 4: 2 palaa tiiltä, toinen pun. toinen musta

Kerros 5: tiiltä tms. 10 murusta, palaneen luun pala

78 cm syvyydestä kookas takonaula

Länsilajennus eli koekuoppa **25 a:**

Kerros 1: 4 palaa tiiltä, leveäkantainen naula tai niitti

Kerros 2: n. 15 palaa tiiltä, laastia (?) kookas pala, vaaleaa fajanssia, pari pientä rautanaulaa, palaneen luun siru

Kerros 3: n. 6 palaa tiiltä, palamaton luu, palanut kivi (?)

Kerros 4: tiilen muruja ja yksi suurempi pala, jossa jälki (ura), palaneen luun pala

Kerros 5: tiiltä tai palanutta savea 2 palaa

Itälaajennus eli koekuoppa **25 c:**

Kerros 1: pieniä muovin paloja, tiiltä, rautanaula, rautalankaa, valkeaa fajanssia, sarveisainetta (?), vaaleanvihreää ja kirkasta tasolasia

Kerros 2: tiiltä n. 10 palaa, rautanaula, valkeaa fajanssia, kirkasta ja vihreää tasolasia, koristeltu liitupiipun varren pala sekä kopan osa, kalkkikiveä (?)

Kerros 3: raudan pala (raaka-aine), kuonaantunutta ainesta, tiiltä n. 10 palaa

Pernaja Kirkonkylä Svarvarsbacka

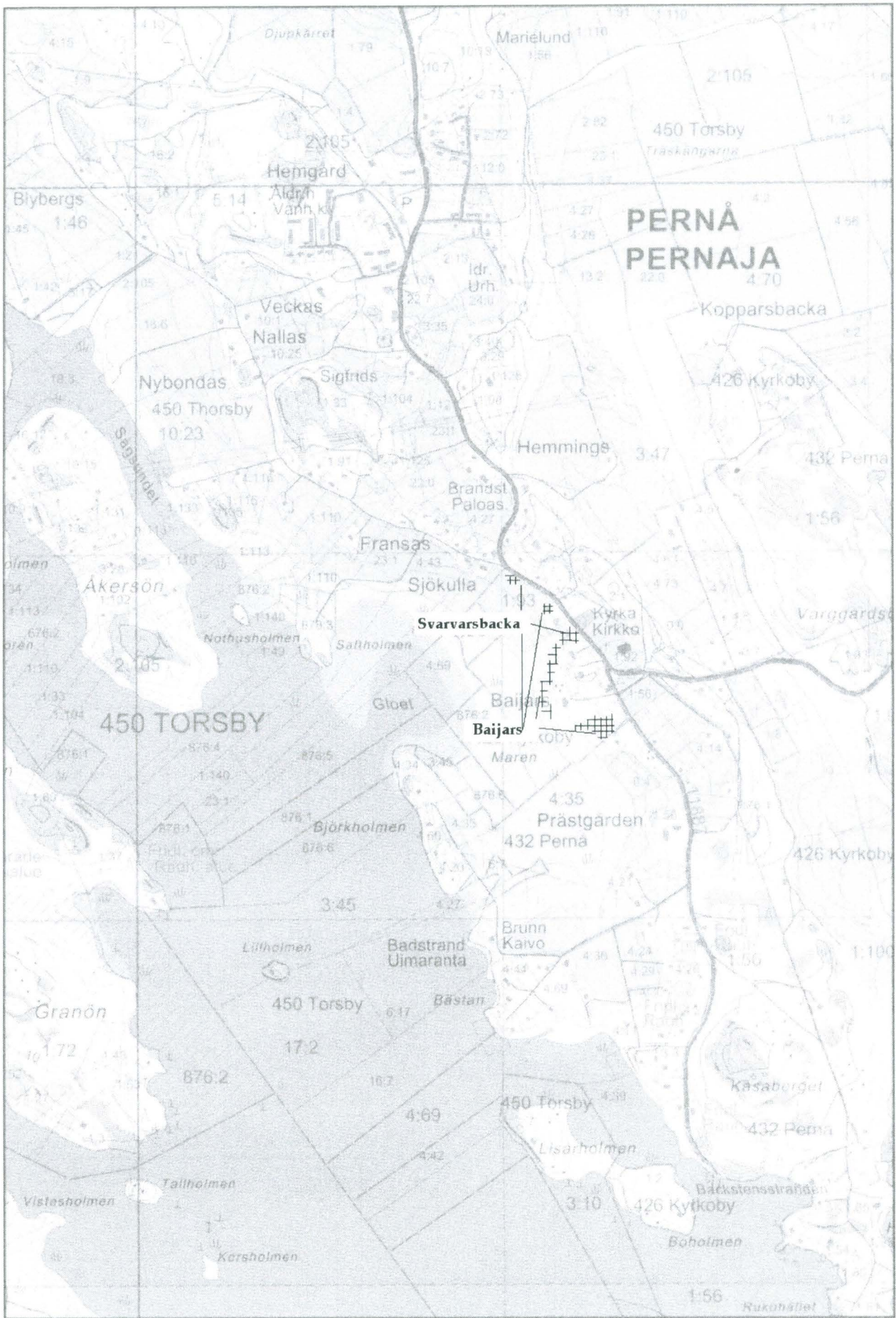
Koekuoppa 23:

Kerros 1: n. 20 palaa tiiltä

Kerros 2: n. 10 palaa tiiltä, palamaton luu (nivel), vaaleaa fajanssia, keskivihreää ja vaaleanvihreää pullolasia, punasaviastian pala, liitupiipun pala

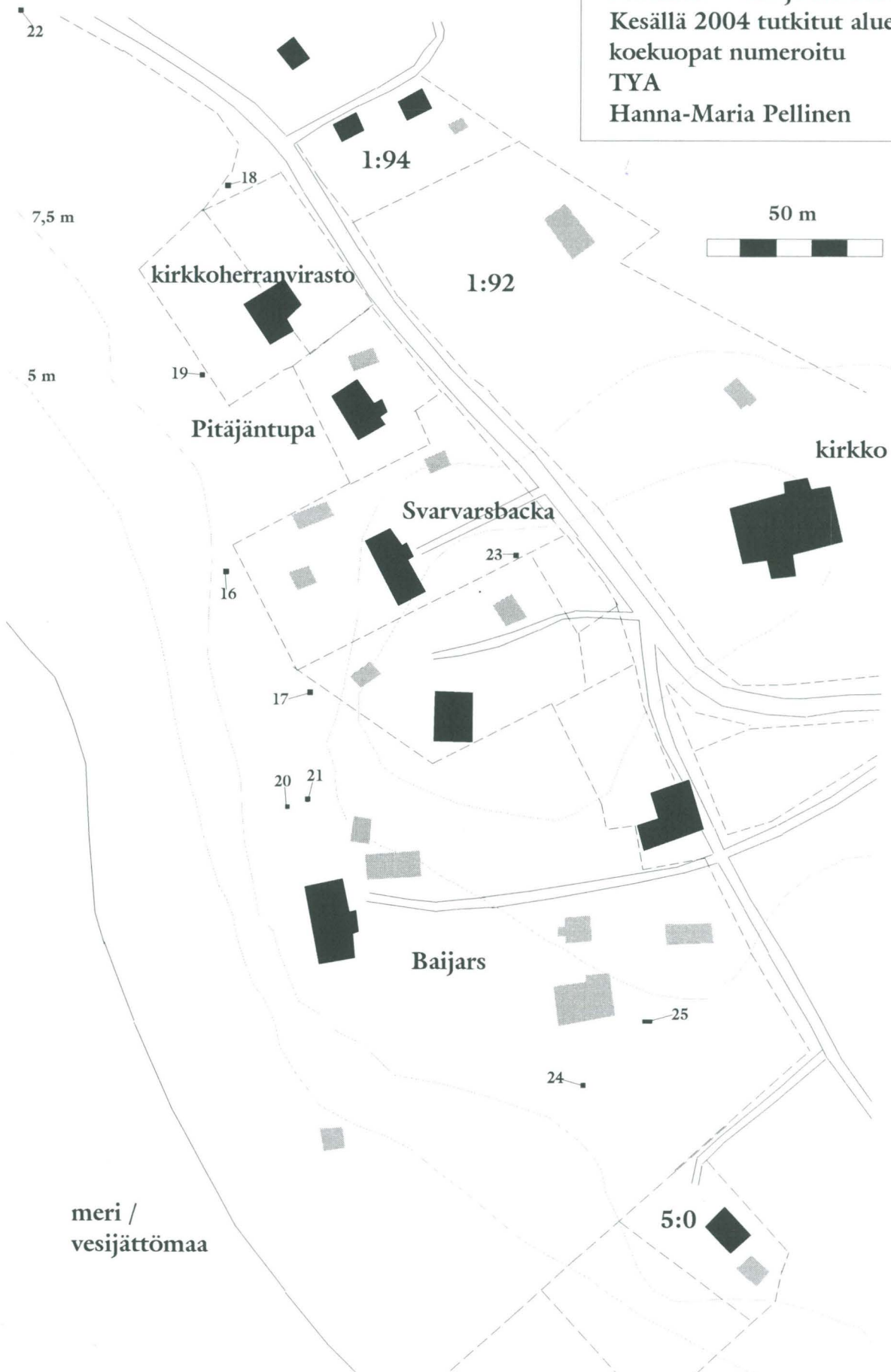
Kerros 3: vaaleanvihreä ja kirkas astialasin pala

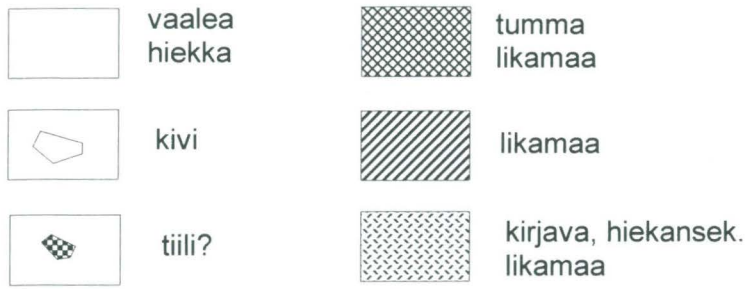
Kerros 4: vihreä (hieman ruskehtava) astialasin pala

Kartta 1. Agricolaprojektin kaivausalueet kesällä 2004.
Ote peruskartasta 3021 09 PERNÅ.

Kartta 2. Pernaja Kirkonkylä
Kesällä 2004 tutkitut alueet -
koekuopat numeroitu
TYA
Hanna-Maria Pellinen

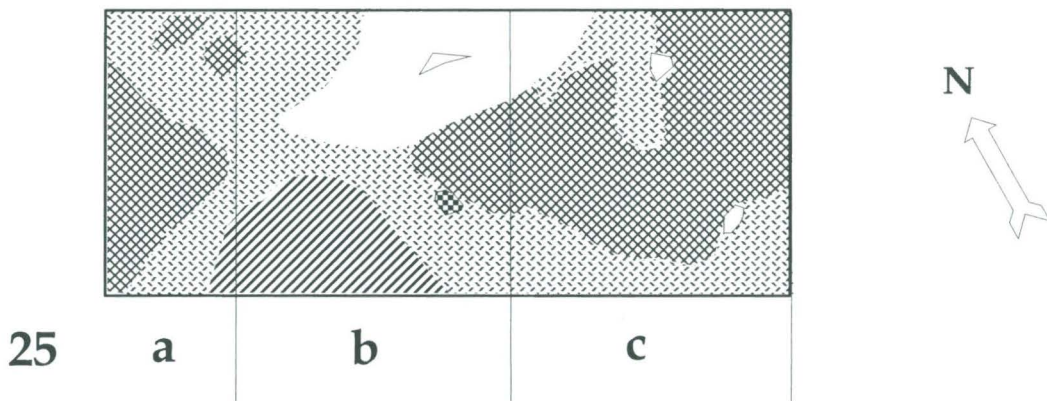

Kartta 3. Pernaja Baijars
H.-M. Pellinen 2004
Tasokartat
Mk. 1:25
Koeruutu 25 a-c
Tasot 2 ja 4
Piirt. Akuliina Aetolahti
Puht. piirt. H.-M. Pellinen
TYA

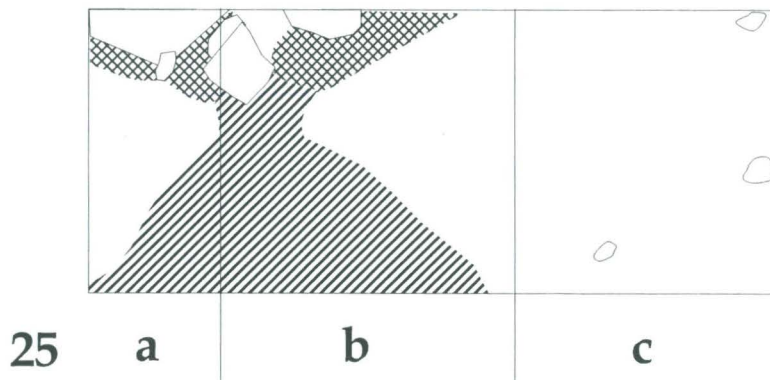
1 m

Taso 2

Taso 4

Löydöt on taltioitu Pernajan Kirkonkylän ns. Baijarsin tontin koekaivauksissa 19.-23.7.2004. Ks. Hanna-Maria Pellisen kertomus Turun yliopiston arkeologian oppiaineessa. Kertomuksen kopio on toimitettu Museoviraston rakennushistorian osaston arkistoon. Löydöt on luetteloinut Hanna-Maria Pellinen.

KOERUUTU 16

1. LASIA, 2 kpl, 4,7 g.

Toinen paloista on optisesti koristeltua astialasia epämääräisessä kulmassa kaareutuvasta vihreästä astiasta (Meiglein-lasia?). Toinen pala on ohuempaa, sileää kellanvihreää lasia, ilmeisesti myös astiasta.

2. PIITÄ, 1 kpl, 0,3 g.

Pieni vaaleanharmaa iskos, jossa tummempi raita.

1. krs

3. PUNASAVIKERAMIKKAA, 8 kpl, 42,6 g.

Paloja on sekä astiasta/astioista ja kaakelista mutta niitä on osin vaikea erottaa toisistaan. Ilmeisesti yksi pala on vadin (?) reunapala, joka ei ole lasitettu. Yksi paloista on ohut, sileä, lasittamaton ja kaareutuva, kolmessa suorassa palassa on lasitetta, yhdessä palassa jotain muotoa ja yksi paloista on kookkaampi ja suora (kaakelia?). Yksi paloista saattaa olla vain palanutta savea.

4. LASIA, 5 kpl, 2,7 g.

Kerroksen runsaasta lasimäärästä otettiin talteen yksi kutakin tyyppiä: pala sinistä astialasia, jossa taite, pala paksua tummanvihreää pullolasia, suora pala ohutta vihreää lasia, pala kellanvihreää ohutseinäistä astialasia sekä lähes kirkas pala astialasia.

5. PIITÄ, 2 kpl, 1,2 g.

Kaksi pientä valkoiseksi palanutta iskosta.

2. krs

6. METALLIESINE, paino 5,1g

45 mm pitkän naula tai niittimäinen esine, joka on pinnalta vihertävä mutta ainakin sisältä rautaa. Litteä kanta, toisessa päässä mahdollisesti tappi tms. mutta ruosteen takia esine vaikea määrittellä.

7. PUNASAVIKERAMIKKAA, 4 kpl, 6,2 g.

Astiasta/kaakelista. Yhdessä palassa toisella pinnalla lasite: vaalealla pohjalla vihreitä bolusraitoja. Kahdessa palassa lasitetta on toisella pinnalla. Yksi ilm. astian pala on lasitteeton mutta siinä on pinnalla uria.

8. LASITHILTÄ, 1 kpl, 7,5 g.

Nelikulmainen vaaleansininen pala.

9. LIITUPIIPUN VARREN PALA, paino 1,8 g.

Sileä, vaalea pala, varren paksuus 8 mm, pituus 35 mm.

10. PIITÄ, 2 kpl, 2 g.

Toinen paloista kookkaampi ja vaaleanharmaa, toinen pieni valkoiseksi palanut iskos, joka muistuttaa vähän palanutta luuta mutta lienee kuitenkin piitä.

3. krs

11. PUNASAVIKERAMIKKAA, 3 kpl, 4,8 g.

Ehkä pikemminkin kaakelista kuin astiasta. Yhdessä palassa tumma lasite toisella pinnalla.

12. LASITIILTÄ, 1 kpl, 14,9 g.

Vaalea, turkoosiin vivahtava sininen, epämääräisen muotoinen pala.

13. LIITUPIIPUN OSIA, 3 kpl, 2 g

Koristeettomia paloja: yksi kapea, varren pala, pituus 45 mm, paksuus 5 mm. Yksi pieni varren pala, yksi pieni kopan pala.

4. krs

KOERUUTU 17**14. JAUHINKIVEN (?) PALA**, paino 250,6 g.

1. krs

15. PUNASAVIKERAMIKKAA, 1 kpl, 9,9 g.

Pala mahd. kaakelista, voi olla tiiltäkin ym. Yksi pinta sileä, ei lasitetta.

16. LASIA, 2 kpl, 3,9 g.

Kellanvihreä astialasin pala, loivasti kaareutuva. Toinen paloista kirkas ja suora.

17. LIITUPIIPUN KOPAN PALA, paino 1,9 g.

Ns. simpukkapiipusta, jossa kuusi harjannetta näkyvissä. Pala katkennut keskeltä harjannetta, joten harjanteita on ollut luultavasti enemmän kuin kuusi.

2. krs

KOERUUTU 18**18. PUNASAVIKERAMIKKAA**, 1 kpl, 1,4 g.

Astiasta tai kaakelista, hyvin loivasti kaareutuva pala, joka on toiselta puolelta sileä mutta lasittamaton.

19. KUONAANTUNUTTA AINESTA, 2 kpl, 4,1 g

Mustaa, kevyttä ainesta, ilmeisesti savea.

4. krs

KOERUUTU 19**20. HAKANEN**, 1 kpl, 0,1 g.

Messinkiseltä näyttävä vaateen kiinnityshakanen. Tässä kontekstissa tuskin soljen neulatuki vaikka ovat samannäköisiä ja myös messinki (/ “keltametalli”) viittaa uudempaan löytöön.

21. RAUTANAULA, 1 kpl, 7,8 g.

Takonaula, jossa kannan yhdestä kulmasta lähtee harjava, leveä ja litteä terä, pituus 40 mm.

22. PALANUTTA SAVEA, 1 kpl, 0,5 g.

Vaaleanruskea pala, jossa jokin kvartsin siru - voi siis olla jostain esineestä/astiasta.

23. LASIA, 2 kpl, 3,2 g.

Vaaleansinisen astialasin pala, kaareutuva, taite keskellä. Toinen paloista vaalea, kellanvihreä suora lasin pala, jonka toisessa reunassa mahd. jälkiä siinä olleesta peilipinnasta (?).

2. krs

24. PUNASAVIKERAMIKKAA, 1 kpl, 14 g.

Kaakelista tai esim. palanut, muotoutunut savenpala uunin perustasta.

3. krs

KOERUUTU 21**25. PUNASAVIKERAMIKKAA**, 1 kpl, 33,1 g.

Taitepala lautasesta tai vadista. Sisäpinnalla jäljellä hieman lasitetta ja kaksi valkoista bolusraitaa.

26. LASIA, 3 kpl, 4,6 g.

Yksi vaaleanvihreä astialasin pala, ehkä pullon suuosasta, yksi kirkas, suora lasinmurunen ja pala vaaleanvihreää mahd. astialasia.

1. krs

27. RAUTANIITTI, paino 27,3 g.

Rautainen kiinnitysniitti on toisesta kannasta pyöreä, toisesta salmiakin muotoinen. Niitin pituus on hieman runsas 50 mm.

2. krs

KOERUUTU 24**28. LASIA**, 2 kpl, 5,7 g.

Paksu, voimakkaasti irisoitunut (ilmeisesti palanut) astialasin pala, ehkä tummanvihreästä pullosta, pala vaaleanvihreää suoraa lasia.

29. RAUTAINEN HELA, paino 0,6 g.

Litteä hela, pit.16 mm.

30. PALANUTTA SAVEA, 1kpl, 1,4 g.

Harmaa pala, jossa yksi sileä pinta.

31. FAJANSSIA, 2 kpl, 2,6 g.

Toinen pinta vaalea, toisella lisäksi sinistä koristelua, sisus vaaleanruskea. Toisessa fajanssin palassa mustavalkoinen maisema-aihe.

32. PALANUTTA LUUTA, 1 kpl, alle 0,1 g.

2. krs.

33. PUNASAVIKERAMIKKAA, 2 kpl, 5 g.

Toinen pala ehkä kaakelista, toinen lasitettu pintapala (astiasta?), jossa lasitteen alla keltainen koukeroinen boluskoriste.

34. LASIA, 2 kpl, 1,2 g.

Pala vaaleanvihreää hieman irisoitunutta tasolasia ja pala tummempaa, paksuseinäisempää astialasia.

3. krs

“KOEJOJA” ELI RUUDUT 25 A-C**KOERUUTU 25 A****35. RAUTANAULA**, 1 kpl, 3 g.

Pituus n. 20 mm.

36. TIILTÄ, 2 kpl, 11,4 g.

Toisessa palassa pintaa, väri pinnalta vaaleanruskea, sisältä voimakkaan punainen.

1. krs

37. RAUTANAULOJA TMS., 2 kpl, 6,2 g.

Yksi terä , pituus 20 mm ja yksi taittunut paksukantainen naula, pituus 26 mm.

38. FAJANSSIA, 2 kpl, 3,2 g.

Toinen pala astian reunasta, toinen paksumpi pala ehkä lautasesta. Päällä vaalea, kulunut lasite, sisus vaaleanruskea.

39. PUNASAVIKAAKELIA (?), 3 kpl, 21,1 g.

Yksi pieni epäsäännöllisen muotoinen pala voi olla astiastakin, yksi paloista on aavistuksen kaareutuva ja sen toisella pinnalla on lasitetta ja ollut ehkä myös bolusraitoja (kaakeli vai vati?). Yksi paloista erikoisen mallinen kaakelista tai palanutta savea, jossa muotoa.

40. LAASTIA, paino 129,8 g.

Pieni pala laastia näytteenä talteen - kovin paljoa enempää sitä ei kyllä löytynytäkään.

2. krs

41. PALANUTTA SAVEA, 1 kpl, 8,8 g.

Selvä painauma tässä väriltään harmaassa palassa.

42. TIILTÄ, 1 kpl, 9,5 g.

Ei mitään erikoista muotoa, otettu talteen vain esimerkkinä löytömateriaalista.

43. PALAMATONTA LUUTA, 1 kpl, 1,2 g.

Pala isomman nisäkkään putkiluuta (?).

3. krs.

44. PUNASAVIKAAKELIA ?, 1 kpl, 1,4 g.

Poltettua savea, jossa yksi siloitettu pinta.

45. PALANUTTA SAVEA, 1 kpl, 2,8 g.

Hieman sileään pintaa.

46. TIILTÄ, 1 kpl, 12,8 g.

Hyvin karkea, hiekansekainen pala tummaa, sisältä punertavaa ilm. tiiltä. Tasaisella pinnalla syvä juova/painanne.

47. PALANUTTA LUUTA, 1 kpl, 0,3 g.

4. krs

48. PALANUTTA SAVEA, 1 kpl, 2,8 g.

Ruskeanharmaata, isommassa palassa hieman sileähköä pintaa.

5. krs

KOERUUTU 25 B**49. RAUTAESINE**, paino 3,8g.

Naulan varsi? Pituus 47 mm.

50. PUNASAVIKAAKELIA ?, 2 kpl, 6,4 g.

Toinen paloista ohut ja litteä, sileät pinnat, hieman kaartuva, toinen paloista epämääräisen muotoinen, jossa hieman toisella puolella sileämpää pintaa.

51. PALANUTTA SAVEA, 2 kpl, 7,3 g.

Molemmissa paloissa hieman muotoa.

52. LASIA, 7 kpl, 7,5 g.

Yksi vihreä taitteellinen astialasin pala, hyvin todennäköisesti passglassia, pala kellanvihreää tasaista lasia, pala vihreää astiaslasia, pala vaaleanvihreää irisoitunutta tasolasia, hieman paksumpi pala vaaleahkon vihreää astialasia sekä kaksi palaa kirkasta lasia ilm. apteekkipullosta.

53. FAJANSSIA, 1 kpl, 5,4 g.

Valkea pinta, vaaleanruskea sisus, toisella puolella leimana kirjain "E".

54. PALANUTTA LUUTA, 2 kpl, 0,3 g.**55. PALANUTTA SARVEISAINESTA** ?, 2 kpl, 3,9 g.

Ohut kovera litteä pala ja toinen muist. hammasta tms.

56. PALAMATONTA LUUTA, 1 kpl, 0,9 g.

Linnun jalkaluu, ei ihan pikkulinnusta.

1. krs

57. RAUTAESINE, paino 11,5 g.

Toinen pää koukkumainen, keskellä levennys, toinen pää kapeneva, tylppä. Saranan osa?
Pituus 30 mm.

58. PUNASAVIKAAKELIA ?, 1 kpl, 1,2 g.

Ohut pala, jossa toisella pinnalla ruskea lasite, heikko taite tuntuu sormin koittamalla.

59. PALANUTTA SAVEA, 4 kpl, 13,6 g.

Yksi harmaa pala, jossa sileää pintaa (keram.?), kaksi vaaleanruskeaa palaa ja yksi tumma, kaartuva epämääräinen pala.

60. LASIA, 5 kpl, 6,1 g.

Yksi mahdollisesti passglassista peräisin oleva pala, hieman viisto, taite näkyy. 1-2 palaa vihreää, tasaista lasia, ilm. astiasta (väri ja paksuus sopivat myös passglassiin). Yksi kellanvihreä astialasin pala ja yksi keskivihreä paksuhkon lasipullon pala.

61. FAJANSSIA, 1 kpl, 2,9 g.

Astian reunapala, reunassa hieman aaltomainen muotoilu, pintaväri vaalea, sisus vaalea.

62. PALANUTTA LUUTA, 4 kpl, 1,1 g.

Kolme pientä sirua ja yksi kookkaampi pala (luu vai luuesineen pala?).

2. krs

63. LASIA, 1 kpl, 0,3 g.

Pieni, ohutseinäinen, hieman irisoitunut, vaalean vihreä tasolasin pala.

64. LIITUPIIPUN PALA, paino 2,1 g.

Vartta ja kantaa, pituus yhteensä 32 mm. Vaaleahko, koristeeton.

65. TIILTÄ, 3 kpl, 180,2 g.

Yksi suuri pala huonosti poltettua tiiltä, raskas ja jotenkin kuonamainen - karkea pinta on raudan värinen ja sisus lähes musta. Yksi pienempi sileäpintainen pala, jossa sisus myös tumma ja pinnalta vaaleanruskea. Yksi pala vaaleanruskeaa poltettua savea, ei välttämättä tiilestä.

3. krs

66. PALANUTTA SAVEA, 2 kpl, 10,4 g.

Yksi punainen ja yksi harmaa pala, jossa jotain muotoa. Em. pala voi olla tiilestä.

4. krs

67. PALANUTTA SAVEA, 4 kpl, 6,5 g.

Epämääräisen muotoisia punertavia paloja.

68. PALANUTTA LUUTA, 1 kpl, 0,1 g.

5. krs

69. PALANUTTA SAVEA, 5 kpl, 9 g.

Yksi erilainen pala, joka litteämpi ja jossa vähän sileää pintaa. Muut epämääräisen muotoisia.

6. krs

70. RAUTANAULA, paino 26,7 g.

Järeä takonaula, joka kanta nelikulmainen ja jonka yhdestä kulmasta lähtee varsi. Pituus n. 95 mm.

7. krs

KOERUUTU 25 C**71. PUNASAVIKERAMIKKAA**, 3 kpl, 6,3 g.

Yksi kaareutuva pala ja kahdessa sileää pintaa. Ehkä kaakelista, ehkä astiasta.

72. PALANUTTA SAVEA, 4 kpl, 31,8 g.

Yksi tiilimäisempi pala, kaksi muuta voivat olla huonosti poltetusta tiilestä, uuninperustasavea tms.

73. LASIA, 4 kpl, 2,3 g.

Kaksi palaa kirkasta tasolasia, yksi pala vaaleanvihreää astialasia ja yksi vaaleanvihreä epämääräinen lasinsiru.

1. krs

74. PALANUTTA SAVEA ?, 3 kpl, 15,4 g.

Melko litteitä paloja, joista kaksi väriltään ruskeita, yksi harmaa.

75. LASIA, 2 kpl, 1 g.

Yksi hieman irisoitunut, vaaleanvihreä, suora pala, yksi kirkas suora pala.

76. LIITUPIIPUN VARREN PALOJA, 2 kpl, 3,8 g.

Yksi pieni sileä pala piipun kopasta, yksi koristeltu varren pala. Koristeena kasviaihe, jonka molemmin puolin Tudor-ruusut.

2. krs

77. PALANUTTA SAVEA/TIILTÄ, 3 kpl, 48 g.

Karkeaa huonosti palanutta tai poltettua.

78. SAVIKUONAA, 1 kpl, 2,5.

3. krs

Baijarsin tontti sijaitsee Pernajan kirkonkylässä, kylätien länsipuolella, laajahkolla alueella, joka ulottuu etelässä Pappilan maihin ja pohjoisessa Pitäjätuvasta hieman pohjoiseen. Lännessä maat rajautuvat mereen tai vesijättömaahan.

Löydöt on taltioitu Pernajan Kirkonkylän tontin no. 1:17 eli Svarvarsbackan yhden koeruudun kaivauksessa 22.7.2004. Ks. Hanna-Maria Pellisen kertomus Turun yliopiston arkeologian oppiaineessa. Kertomuksen kopio on toimitettu Museoviraston rakennushistorian osaston arkistoon. Löydöt on luetteloinut Hanna-Maria Pellinen.

KOERUUTU 23

1. PALANUTTA SAVEA, 3 kpl, 7,3 g.

1. krs

2. PUNASAVIKERAMIKKAA, 3 kpl, 4,9 g.

Yksi paloista erikoisen muotoinen, ilmeisesti jostain astiasta. Yhdessä pienessä palassa hieman sileää pintaa, yksi paloista epämääräisen muotoinen.

3. LASIA, 8 kpl, 5,2 g.

Vihreää ja kirkasta astia- ja tasolasia. Yhdessä kirkkaassa palassa teksti HIP.

4. FAJANSSIA, 2 kpl, 1 g.

Epämääräinen valkopintainen pala.

5. LIITUPIIPUN KOPAN PALA, paino 0,2g.

Sileä lähes vaaleanruskea pala.

2. krs

6. LASIA, 2 kpl, 1,6 g.

Kaksi kirkasta pullolasin palaa, toisessa mahdollisesti jonkin kirjaimen reunaa.

3. krs

7. LASIA, 1 kpl, 1,1 g.

Hieman kaartuva pala kellanvihreää astialasia melko ohutseinäisestä astiasta.

4. krs

Tontti sijaitsee Pernajan kirkonkylässä, kylätien länsipuolella, Pitäjätuvan tontin eteläpuolella, melkein kirkkoa vastapäätä . Länsipuolella tonttia rajaavat Baijarsin maat, etelässä tontit 1:44, 1:18 ja 1:35.